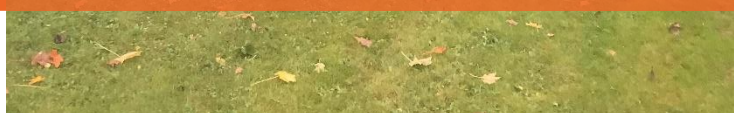

Naturfaglig vurdering av potensiell påvirkning på buktmessinglav (EN) som følge av tiltak i Mortenstunet, Oslo kommune.

Alexander Nilsson

Naturfaglig vurdering av potensiell påvirkning på buktmessinglav (EN) som følge av tiltak i Mortenstunet, Oslo kommune

Forfatter: Alexander Nilsson

Publisert: 01.10.2021

Antall sider: 9 sider

Publiseringstype: PDF med aktive lenker

Oppdragsgiver: S. 5278 Mortenstunet AS

Tilgjengelighet: Dokumentet er offentlig tilgjengelig

Rapporten refereres som: Nilsson, A. 2021. Vurdering av potensiell påvirkning på buktmessinglav (EN) som følge av tiltak i Mortenstunet, Oslo kommune, Viken fylke. Biofokus-rapport 2021-023. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Forsidebilder: Trær med buktmessinglav i Mortenstunet og nærbilde av buktmessinglav. Foto: Alexander Nilsson og Sigve Reiso.

Biofokus rapport 2021–023

ISSN 1504-6370

ISBN 978-82-8449-007-6

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

Forord

Utarbeidelse av vurdering av potensiell påvirkning på buktmessinglav som følge av tiltak i Mortenstunet, Tåsen i Oslo kommune er utført på oppdrag fra Mortenstunet AS. Rapporten gir faglig funderte anbefalinger for å minimere negativ påvirkning på den sjeldne og sterkt truede laven buktmessinglav *Xanthomendoza fallax* som følge av planlagt tiltak. Rapporten baserer seg på feltebefaring, informasjonsinnhenting og samtaler med tiltakshaver.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av arten og habitatet. Andre del er rettet mot selve tiltaket, hvordan det kan utføres med minst mulig skadepotensiale samt noen anbefalinger av konkrete avbøtende tiltak innenfor lokaliteten.

Oslo, 01.10.2021

Alexander Nilsson

Figur 1: Foto av lokaliteten med de fire tærne som i dag alle har funn av buktmessinglav på stammen.

1 Buktmessinglav *Xanthomendoza fallax* i Norge

Figur 2: Sigve Reiso. Buktmessinglav (EN) (*Xanthomendoza fallax*).

Buktmessinglav er en liten gul bladlav som forekommer svært sjeldent i Norge, og er kun kjent fra bymiljøer på stammen av løvtrær av bl.a. alm, spisslønn, lind og ask. Den er nå kun kjent fra Oslo, Skien og Porsgrunn (Artsdatabanken, 2021). Et eldre funn er også gjort i Horten, men denne lokaliteten er mest sannsynlig utgått, ettersom laven der er ettersøkt men ikke gjenfunnet (Timdal, 2004).

Lokaliteten på Tåsen er den første kjente lokaliteten for buktmessinglav i Norge, og ble oppdaget så tidlig som i 1927 (Timdal, 2004). Denne lokaliteten er fremdeles intakt, og i dag finnes laven på fire trær, av artene ask, alm og lønn samt at den også er observert på lindehekken som skiller hagen fra Nordbergveien (Timdal personlig meddelelse, 2021). Alle trærne er relativt store og gamle, med kroner som er tydelig beskåret gjennom deres livsløp (Figur 1). Av personlig meddelelse fra borettslagsleder kom det fram at både trærne og hekken den dag i dag fremdeles beskjæres hyppig, noe som antagelig er hensiktsmessig for å øke livslengden på både trær og hekk. Flere av trærne har tidligere skader, og mangler på enkelte steder av stammen bark. Dette gjør de utsatt for påkjenninger, men også som habitat for andre truede organismer som insekter og sopp.

Arten finnes sparsomt på lokaliteten, og majoriteten av individene er små eller lite utviklet. Lokaliteten er derfor å anse som svært sårbar, og det er lite kjent hvorfor arten kun forekommer på Mortenstunet, og ikke andre steder i Oslo. Arten kan være svært spredningsbegrenset, men det kan også være at

egnet habitat ellers ikke finnes i nærområdet, og at trærne på Mortenstunet med det representerer et sjeldent habitat.

Alle disse faktorene understreker at lokaliteten bør behandles med forsiktighet med tanke på inngrep/tiltak. Dersom trærne laven vokser på tar skade, vil arten stå i stor fare for å dø ut fra lokaliteten, der den med sikkerhet har eksistert i snart 100 år.

2 Tiltakets påvirkning

2.1 Tiltakets omfang

Det aktuelle tiltaket går ut på å installere energibrønner med hensikten å forsørge borettslaget med grunnvarme. Energibrønnene vil slik tiltakshaver beskriver ha en diameter på 14 cm når de er ferdigstilt og boringen vil foregå vertikalt. Brønnhodene vil til slutt befinne seg under bakken, og vil kunne tildekkes når tiltaket er ferdig. Det vil mellom brønnene og inn til teknisk rom gå to preisolerte plastslanger med ytre diameter 63 mm i grunne og smale grøfter. Uteområdet vil etter installasjon kunne se «inngrepsfritt» ut, med et fravær av synlige elementer over bakken. Brønner og plastslanger vil befinne seg under bakken når tiltaket er ferdigstilt.

Totalt er 13 brønner tiltenkt installert, og tentativ plassering er skissert i figur 3. Tiltakshaver har muntlig presisert at dersom brønner kommer i konflikt med trær av stor bevaringsinteresse, kan antallet brønner reduseres fra 13 til 11.

2.2 Hensyn og prioriteringer

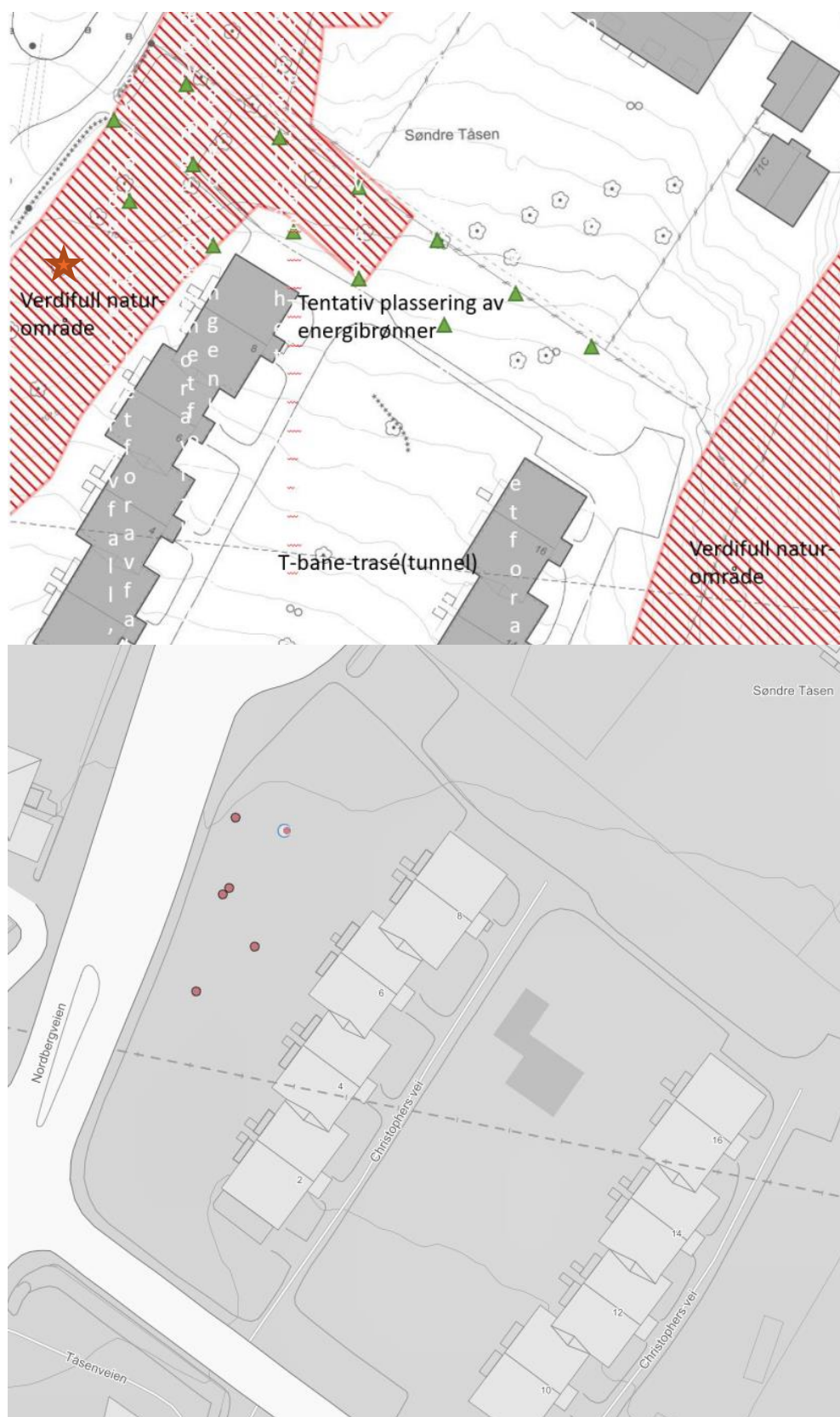
Som vi kan se av figur 3, er tentativ plassering av energibrønner og forekomstene av buktmessaginglav i liten grad overlappende. Samtidig vil de fire vestligste tentative brønnene kunne komme i konflikt med rotsystemene av trær med buktmessaginglav. Det er ca. 10 meter fra den sørvestligste brønnen til stammen av den nordligste forekomsten av arten. Det anbefales derfor med tanke på å i minst grad utsette tærne med buktmessaginglav for skade, at antallet energibrønner reduseres fra 13 til 11 eller at de to nærmeste brønnene flyttes noe lenger fra trærne.

Trærne som forekommer i tiltaksområdet er av henholdsvis alm, lønn og ask, som regnes for å ha rotsystem som strekker seg ut fra treet i en radius på 10-15 meter, avhengig av treet's alder og størrelse. Rotsystemet består som regel av noen hovedrøtter, samt mindre finere røtter, og det er spesielt viktig å ikke skade hovedrøtter. Trærne på lokaliteten er gamle og derfor sårbare for rotskader, og bør behandles med stor forsiktighet.

Det bør i så stor grad det lar seg gjøre planlegges for at brønner og preisolerte plastslanger legges så langt unna trær som mulig, med tanke på å redusere potensiale for å skade røtter under gravearbeid.

Flere brønner står tett opp til andre trær som kan være egnet levested for buktmessaginglav, men også andre arter knyttet til gamle løvtrær. Det bør være mulig å plassere brønnene slik at de får maksimal avstand fra trærne i området. Det gjelder også de to frukttrærne i øst som har tilløp til hulheter i stammen.

Dersom man graver forsiktig i hele området, avdekker store røtter og graver under disse for så å tre slanger under røttene vil det øke muligheten for at trærne overlever på sikt.

Figur 3: a) Tentativ plassering av energibrønner (grønn trekant) og forekomst av verdifullt naturområde (rød skravur). Rød stjerne angir tre med nærmeste forekomst av buktmessinglav. b) Forekomst av buktmessinglav fra Artskart (røde prikker i kartet).

2.3 Avbøtende tiltak

Første prioritet for å unngå potensiell negativ påvirkning bør være å unngå å utføre tiltaket i nærheten av trærne med forekomst av buktmessiglav. Dersom det viser seg vanskelig, bør andre prioritet være å gjøre tiltaket så skånsomt som mulig og i tillegg kompensere potensiell skade.

Dersom brønnene planlegges i nærhet av trær anbefales det at før gravearbeidet starter gjøres en kartlegging av hvorvidt røtter står i fare for å kunne skades. Der dette er tilfellet bør gravingen foregå så skånsomt som mulig, og det bør graves rundt/under store røtter. Tiltakshaver har også kommunisert at det kan la seg gjøre å legge kabler under røtter, istedenfor å måtte kappe de, noe som vil kunne unngå skader, og vil sånn sett redusere skadeomfang.

Det anbefales også at det plantes noen nye trær som kan fungere som potensielt habitat i fremtiden for buktmessiglav, ettersom trærne den vokser på i dag er relativt gamle. Det vil også kunne ha en kompenserende effekt dersom en under gravearbeidet skulle komme til å skade et av trærne med buktmessiglav. Det anbefales at det plantes enten lind, ask, lønn eller alm, som alle er trær buktmessiglav er vist å trives på (Artsdatabanken, 2021). I dag finnes en rad tuja langs parkeringsplassen, og dersom disse fjernes og erstattes med 3-4 trær av lind, alm, lønn eller ask vil det sannsynligvis kunne slå positivt ut for artens potensielle overlevelse også på lengre sikt.

Kilder

Artsdatabanken og GBIF Norge. 2021. Artskart, internettportal for artssøk.

<http://artskart.artsdatabanken.no/>

Lindblom, L. & Timdal, E. 2004: *Xanthoria fallax* in Norway. *Graphis Scripta* 16: 58–60. Stockholm. ISSN 0901-7593.

Biofokus

– for et godt kunnskapsgrunnlag

Biofokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. Biofokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. Biofokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. Biofokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir den digitale rapportserien **Biofokus rapport**.

Biofokus rapport 2021–023
ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8449-007-6

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
biofokus.no